

58. Budapest, III. Kórház utca 7–9.

Ró

A Direkt Távhővezető Kft. a szóban forgó régészetileg védett területre (helyrajzi szám: 180267/9 és a 18024/3) a távfűtést bekötő árok földmunkáit tervezte.

A jelzett terület K-i szomszédságában, az aquincumi 2–4. századi legiotábor maradványai láthatók, a veszélyeztetett területről ÉNy-ra pedig egy késő római templom és egy 13–14. századi ferences kolostor maradványai tekinthetők meg.

Tekintettel a fentiekre, a Budapesti Történeti Múzeum a tervezett földmunkát csak kézi erővel engedélyezte azzal a kikötéssel, hogy a múzeum munkatársai régészeti felügyeletet látnak el.

A földmunkát 2000. szeptember 21. és október 6. között végezték el. A régészeti felügyelet során megállapítottuk, hogy a tervezett távfűtő-bekötés e szakaszán főleg újkori a betöltés, és újkori épületmaradványok jelentkeztek ebben a kiásott mélységben. Egyes szakaszon viszont megmaradt a mai felszín alatt 50–70 cm között átlagosan 1–4 cm vastagságban egy téglatörmelékeny réteg, sőt egyetlen helyen 5–6 cm vastag, 1,5 m hosszú, sárga, római kori sóderréteget is megfigyeltünk 50 cm mélységben.

Ezek a jelenségek Atszf 105,60–80 m szinten mutatkoztak. A legnagyobb mélység, amit kiástak a mai felszíntől mérve 80 cm volt. (Atszf 105.30 m) A téglatörmelékeny réteg aljáról kerámiatöredékeket (sárgamázás és szürke oldaltöredékeket) tettünk el. A kidobott földből is ilyen típusú leletanyagot gyűjtöttünk össze, sőt itt római tetőfedő téglák töredékeit is láttuk, de bélyeg nélkül.

Összefoglalva: az „átvágott” régészetileg védett terület jelenségei és leletei igazolják a római kori beépítettség (Via praetoria, a via praetoriától D-re húzódó kaszárnyatömb részletei) planírozásának jelenlétét. Az említett római kori objektumok, a jelenleg kiásott szint alatt húzódnak, ezért a földmunka során e régészeti maradványok nem sérültek meg, nem pusztultak el.

Munkatársak: Beszédes József és Kárpáti Zoltán régész, Kovács Tibor rajzoló és Busi György geodéta.

SZIRMAI KRISZTINA

59. Budapest, III. Lajos utca 118–120.

Ró

A telken a limes-úttól keletre lévő insula beépítettségét figyelhettük meg. A telek északi felén a régi Fényes Adolf és Lajos utcai házak pincéi, a keleti részen pedig egy észak-déli szerelőakna semmisítette meg a régészeti jelenségeket. A sekélyebb pincék alatt is csak az 1–2. századi jelenségek bolygatatlan altalajba lemélyített részét lehetett dokumentálni.

A területen a legkorábbi objektum egy nyugat-keleti irányú árok, mely az 1. század végére keltezhető.

A 2. században a limes-utat keletről kísérő épületsor lezárása a Fényes Adolf utcai úttest alá esik, a telek nyugati felén a lakótömb, insula, központi udvara volt.

Ez az udvar ekkor még beépítetlen, díszkertként funkcionált. A terület bolygatatlan részén mindenütt megfigyelhettük az egykori, rendszerben telepített növényzet nyomait. A kert öntözését sorban telepített kutak biztosították, kettőt sikerült a kútkávaig feltárnunk, kettőnek pedig csak metszetét figyelhettük meg.

A telek északi szélén lévő beépítés a területünktől északra lévő épületegységhez tartozik. 1993-ban a Lajos u. 122. előzetes feltárásán egy hosszú bérház porticusa és zárófala került elő, az eredeti 2. századi ház zárófala a mai Timár utcai úttest alatt húzódhat.

A 3. század tízes és hatvanas éve között ezt a bérházat fokozatosan bővítik, korszerűsítik. Új helyiségort alakítanak ki, az egyik terrazzopadlós helyiséget a padló elbontásával két szobára bontják, három helyen apszisos kiképzéssel fürdőhelyiséget vagy dísztermet építenek.

A 3. század első évtizedeiben a terület keleti szélén nagyobb tereprendezés után új észak-déli utat alakítanak ki.

A limes-útra tájolt nagy lakóházak keleti zárófalát egyre keletebbre tolják ki. A Septimius Severus idejére keltezhető építési periódusból egyetlen terrazzopadló metszetét figyelhettük meg, talán néhány évvel későbbi a ház konyhájának előkerült részlete, több típusú kemencével, agyagpultokkal és egy agyagfallal kerített amforatárolóval.

A század húszas és hatvanas éve közt az udvart teljesen beépítik. A fákat kivágják, a gyökérzet gödreit egyseges planírozással töltik be. Ez az agyagtéglás, épülettörmelékeny, épületgerendás sittréteg borítja a területet, melyre egy többször átépített monumentális hypocaustumos épületet emelnek. Az újkori bolygatások miatt csak a hypocaustum alépitményének alapfalait, és egyetlen fűtőcsatorna részletét figyelhettük meg az épület keleti részén.

MADARASSY ORSOLYA

60. Budapest, III. Pusztakúti út

B, Ró

2000. július 24. és szeptember 29. között szondázó ásatást folytattunk, melyet a Buildup Kft., mint tulajdonos által a területre (61440/27, 28, 37, 38, 39, 40 hrsz.) tervezett Forrásliget Lakópark építési munkálatai tettek szükségessé.

A terület közelében a Pusztakúti úton a 22901/3-4 helyrajzi számú telken korábban már feltárásra került az úgynevezett Csillaghegyi villa. Szintén a közelben húzódott egy 1954-ben feltárt népvándorlás kori temető.

Az ásatások megkezdése előtt a területen folyó gépi földmunkákat figyelemmel kísértük. A földmunkák során a telek déli határának közelében, a Pusztakúti úttól mintegy ötven méter távolságra, az újkori, téglás salakban számos római kori kerámia- és tegulatöredékre bukkantunk. A telek ezen pontján nyitottuk első szondánkat, amelyen keresztül megismertük a rétegviszonyokat. Legfelül átlagosan 1–1,5 méter vastagságban a telken fekvő egykori téglagyár salakos, téglaporos újko-

ri törmeléke volt megtalálható. Ez alatt húzódott a változó vastagságú barna humusgréteg. Legalul sárga löszös altalajt figyeltünk meg. A későbbiekben talált objektumok a barna humuszos rétegből indultak, és általában sárga, löszös altalajban rajzolódtak ki, éles kontúrral. Az első szonda barna humuszában már számos őskori kerámiatöredéket találtunk.

A 2–9. szondánkat (a 3. kivételével) a Pusztakúti úttal párhuzamosan, az út közelében húztuk meg. A szondák külső hosszúsága 30 m volt, külső szélessége 5 m. A 2. szondában, a sárga altalaj közelében, de még a humuszos rétegben gazdag őskori kerámiaanyagra bukkantunk. A szonda sárga altalajában, két sekély, gödöröszerű objektumot figyeltünk meg.

A 3. számú szondát – a Pusztakúti útra merőlegesen – szintén az út közelében húztuk. A barna, humuszos réteg az úttól távolodva, nagyjából Ny-ról K-i irányba, egyenletesen lejtett. Ebben a rétegben két nagyobb paticsos foltot figyeltünk meg, és a szonda K-re eső kétharmadából nagy mennyiségű őskori kerámiaanyag került elő. A kutatóárok közepe táján, a D-i metszetsfalba benyúlva, egy valószínűleg ovális alakú, nagyjából egyenlő szárú, trapéz keresztmetszetű őskori tárológödört találtunk, amelyet apró cölöplyukak szegélyeztek.

A 4. szondában két kör alakú, sekély, gödöröszerű objektumot, és néhány cölöplyukat figyeltünk meg. A barna humuszból itt is számos őskori kerámia került elő.

Az 5. szondában a barna humusgréteg nagy mélységben volt megtalálható. A szondában régészeti jelenléte nem figyeltünk meg.

A 6. szondában a barna humusgréteg minősége igen megváltozott. A kutatóárok É-i végéhez közel, a K-i metszetsfalba benyúlva, egy a már a 3. szondában megismert tárolóveremhez igen hasonló formájú, metszetű és méretű őskori tárolóvermet találtunk. Az objektum bontásából gazdag, jó minőségű őskori kerámiaedény került elő. Az objektum teljes terjedelmében, a metszetsfalon túl is kibontásra került. Megfigyelhetőek voltak itt is a gödört körülvevő apró cölöplyukak.

A 7. szonda É-i végében egy – egyelőre meghatározhatatlan rendeltetésű – őskori objektumrészletet tártunk föl. A sárga altalajban sekély gödörként induló objektum, egy kisebb körben, mintegy 180 cm mélységű veremben folytatódott, amely alul egy mintegy 40 cm fekete, humuszos rétegben kiszélesedett.

A 8. szondában két őskori, a Ny-i metszetsfal alá átnyúló objektumot találtunk. Az első számú objektum talán egy kisebb méretű tárolóverem, vagy gödörház lehetett. Az objektum betöltése jelentős mennyiségű kerámiaanyagot tartalmazott.

A második számú objektum három részre tagolódtott. A 2. A és a 2. B objektum nagyjából 1 m átmérőjű sekély gödörök voltak, amelyek a 2. C sötétbarna betöltésű, mélyebb, nagyméretű objektumhoz kapcsolódtak. A 2. A objektumban egy nagyméretű paticsfolt alapján tűzhelyre következtethetünk. A 2. C objektum valószínűleg gödörház, vagy tárolóverem lehetett.

A 9. szondában a sárga löszös altalajig megtalálhatóak voltak az újkori épületek alapozásának konstrukciós elemei. A kutatóárok régészeti objektumot nem tartalmazott.

A 10. szonda barna humusgrétegből nagy mennyiségű őskori kerámia, egy orsógomb és némi csontanyag került elő. A barna humusgréteg vastagsága és az idő rövidsége miatt a sárga altalajt csak a szonda D-i végében sikerült elérnünk.

Összefoglalva megállapítható, hogy a vizsgált terület teljes hosszában a telek K-i oldalán a barna humuszos talajban egy késő bronzkori telep maradványaira bukkantunk. A kerámiaanyag alapján az urnamezős kultúra egy csoportja élhetett ezen a területen. A téglagyár salakjában talált római kerámiaanyag alapján elképzelhető, és ezt a rétegviszonyok is valószínűvé teszik, hogy az egykori téglagyár építéskor a humusgréteg felső részét a területen megbolygatták, illetve elplanirozták. Amennyiben a római kerámiaanyag a területről származik, ez azt jelenti, hogy a vizsgált területen az egykori Csillaghegyi villa épületrészleteit is elbontották. A barna humusgrétegben talált számos őskori objektum miatt igen valószínű, hogy a késő bronzkori telep a telek Ny-i részére is kiterjedt.

Konzulens: Szilas Gábor régész. Munkatárs: Tézer Zita régészhallgató.

LASSÁNYI GÁBOR

61. Budapest, III. Pusztakúti út–Kázmér utca–Valéria utca által határolt terület
B, V

2000. október 9. és november 6. között az építendő Csillaghegyi Forrásliget lakópark területén – a Pusztakúti úton 2000. nyarán végzett ásatás tőszomszédságában – a Cranium Kft. megbízásából szondázó jellegű feltárást végeztünk.

A Péterhegy lábánál létesített egykori téglagyár központi részén található kutatási terület meglehetősen bolygatott volt, korábban sűrű beépítettsége, valamint a terület – a beruházó általi – elő-közművesítése miatt csupán két szondázó árokban volt lehetőségünk régészeti megfigyeléseket tenni.

Az első, 3×40 m-es szondát – a szomszédos ásatással összhangban – a Pusztakúti úttal párhuzamosan nyitottuk, ám nem tudtuk teljes mértékben feltárni, mivel középtájon egy betonlapozású építmény akadályozta munkánkat.

Az 1/A szelvényben csak egy, a szubhumuszban és közvetlenül felette gyengén jelentkező őskori kultúrréteget, míg az 1/B szelvényben két gödör részletét sikerült dokumentálnunk. Különösen gazdag leletanyagot adott a 150 cm átmérőjű, padkával ellátott 2. gödör, melynek betöltéséből számos, már a kora vaskorra jellemző szarvszerű bütyökkel ellátott edénytöredék mellett nagy mennyiségű patics és kő került napvilágra. Sikerült megfognunk az őskori humusz-